

[RT I, 13.04.2011, 2 – jõust. 16.04.2011]

Juhendmaterjal Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfondi rahastamistaotlusega seotud projekti majandus- ja finantsanalüüsi koostamiseks

Metoodiline juhend on mõeldud abiks jäätmekäitluse investeeringuprojektile „Jäätmete kogumise, sortimise ja taaskasutusse suunamise arendamine“ meetmest toetuse taotlemise ja projekti lõpetamise korral esitatavate majandus- ja finantsanalüüsi materjalide koostamisele ning on aluseks analüüsitulemuste hindamisele.

1. Sissejuhatus

Käesolev metoodiline juhend on koostatud Euroopa Komisjoni (edaspidi *EK*) järgmiste dokumentide põhjal:

- *Guide to Cost-Benefit analysis of investment projects, 2008,*
- *Guide to Cost-Benefit analysis of investment projects, 2002,*
- *The New Programming period 2007-2013, Working Document 4, Guidance on the methodology for carrying out Cost-Benefit Analysis, 2006.*

Juhendil on järgmised eesmärgid:

- selgitada taotlejale, millist projekti majanduslikku sisu käsitlevat infot on kohustuslik toetuse taotlemisel majandus- ja finantsanalüüsi materjalides (edaspidi *MFA*) esitada;
- kehtestada *MFA* hindamiskriteeriumid.

Juhendis kasutatakse finantsmajanduslikke mõisteid ja esitatakse nõuded *MFA* koostamiseks ülalnimetatud *EK* dokumentide tähenduses.

Suurprojektide, mille investeeringute kogumaht on vähemalt viiskümmend (50) miljonit eurot, rahastamise taotlused otsustatakse *EK* poolt, mistõttu nende taotluste hindamine toimub vastavalt ülalnimetatud dokumentides esitatud nõuetele ja lisanduvalt käesoleva juhendi nõuetele, kui see on nii sätestatud. Käesolev juhend lihtsustab taotluse hindamiseks esitatavaid nõudeid, võrreldes *EK* juhenditega, selliste projektide jaoks, mille investeeringute kogumaht on vähem kui 50 miljonit eurot.

Täiendavalt lihtsustab käesolev juhend taotluse hindamiseks esitatavaid nõudeid juhul, kui projekti abikõlblike kulude kogumaht on alla 6 391 164 euro. Sel juhul ei ole kohustuslik täita nõudeid, mis on esitatud juhendi p. 21–24.

Käesoleva juhendi kohase *MFA* esitamine on taotlejale kohustuslik, kui taotlejaks on kohalike omavalitsuste üksuste asutatud juriidiline isik meetme tingimuste määruse § 5 lõike 2 punktis 1 nimetatud tegevusteks ning projekti alginvesteeringu maht on suurem kui 1 miljon eurot.

Kui taotlejaks on kohalike omavalitsuste üksuste asutatud juriidiline isik meetme tingimuste määruse § 5 lõike 2 punktis 1 nimetatud tegevusteks ning projekti alginvesteeringu maht on väiksem kui 1 miljon eurot või juhul, kui taotlejaks on äriühing meetme tingimuste määruse § 5 lõike 2 punktis 2–8 nimetatud tegevusteks, siis on kohustuslik (vt taotlusvorm) esitada käesoleva juhendi kohaselt koostatud nõudlusanalüüs (vt taotlusvorm, tööleht *rahavood* ja vt abiks juhendi p. 5) ja püsihindades koostatud 6 aasta pikkune ettevõtte kui terviku rahavoogude prognoos koos majanduslike põhjenduste ja sisuliste selgitustega, mis sisaldab kõiki ettevõtte rahavoogusid:

- a) investeeringukulutused (vt abiks p. 9. ja p. 10),

- b) äriühingu majandustegevuse põhjendatud tegevuskulu (vt abiks p. 11),
- c) nõudlusanalüüsile tuginevat ettevõtja tegevustulu (vt abiks p. 12 ja p. 13),
- d) rahastajate toetusi,
- e) investorite kapitali paigutusi ja/või allutatud laene,
- f) oma vaba raha,
- g) võetavaid laene,
- h) laenude põhiosa ja intresside tagasimakseid.

Prognoosi koostamise eesmärgiks on tõendada äriühingu majandustegevuse jätkusuutlikkust (vt abiks p. 19). Neil juhtudel ei ole kohustuslik esitada meetme tingimuste määruse § 11 lõike 5 punkti 2 kohaselt nõutud majandus- ja finantsanalüüsi.

2. Lähtekohad

MFA on finantsdokument, mis esitatakse toetuse taotlemisel selgelt defineeritud jäätmekäitlusprojekti elluviimiseks, seejuures peab projekti eesmärk olema olulise, selgelt mõõdetava keskkonda kaitsva mõju avaldamine.

MFA tohib esitada taotleja, kes on kas kohalike omavalitsuste üksuste asutatud juriidiline isik või Eestis registreeritud äriühing, kelle majandustegevuse eesmärk on teenida tulu jäätmekäitlusteenuse osutamisest ja teha sel eesmärgil kulutusi.

3. Teostatavusuuringus ja MFA-s rakendatavad jäätmekäitlustegevuse põhimõtted

1) „Saastaja maksab“ – printsiip.

Printsiibi kohaselt kannab keskkonnale kahju hüvitamise või ärahoidmise kulu saastaja, kes (potentsiaalselt) põhjustab kahju keskkonnale. Jäätmekäitlustegevuse elluviimisel tekkiv kulu peab olema kaetud jäätmetekitaja / jäätmevaldaja poolt.

Projekti MFA-s on kohustuslik tõendada, millisel aastal investeeringu arvestusperioodis rakendub täielikult kõikide kulutuste katmisel „saastaja maksab“ – printsiip (vt p. 14 – Tulubaasi adekvaatus).

2) Jäätmekäitlustegevuste hierarhia.

Jäätmekäitlustegevused on jäätmeseaduse § 21 ja § 30 ning ülalnimetatud EK juhendite mõttes tähtsuse järjekorras järgmised:

- a) tegevused, mis hoiavad ära jäätmete tekkimise ja vähendavad jäätmete kahjulikku mõju elukeskkonnale;
- b) tegevused, mis võimaldavad jäätmeid taaskasutada korduskasutuse vormis, ringlussevõtu vormis või energiaallikana (elekter või soojus);
- c) tegevused eesmärgiga ladestada jäätmeid.

Taotleja on kohustatud selgitama tegevuste vajalikkust ning tõendama projektis pakutud lahenduse optimaalsust, võrreldes eelistatud tegevustega.

3) Läheduse põhimõte.

Jäätmekäitlus peab eelistatult toimuma jäätmetekkimise piirkonnale optimaalselt lähedal asuvas tehnoloogiliselt sobivas piirkonnas. Projekti MFA-s on kohustuslik mõõta jäätmete tekkimise ja käitlemise alternatiivsete piirkondade omavahelist vahemaad ning transpordiga kaasnevaid kulusid ning hinnata, kas transpordikulude suurus ja osakaal kogukuludest on piisavalt põhjendatud (nt jäätmeliigi ja rakendatava tehnoloogilise lahendusega).

4. Projekti teostatavus

Teostatavusuuringu käigus tuleb analüüsida järgmised stsenaariumid:

1) nullstsenaarium ehk *status quo* stsenaarium, mis kirjeldab majandustegevust ilma investeeringuprojektita, st ilma kapitalikulutuseteta. Nullstsenaariumit ei koostata kui äriühing alustab majandustegevusega ja/või uue tegevuspiirkonna korral või juhul, kui teostatavusuuringus on

alternatiivlahenduste väljaselgitamise käigus analüütiliselt tõendatud, et majandustegevust ei ole võimalik jätkata ilma miinimuminvesteeringuteta;

2) miinimuminvesteeringutega stsenaarium valitakse esitatud alternatiivlahenduste hulgast nii, et oleks tagatud äriühingu majandustegevuse jätkusuutlikkus, kuid pole piisav selleks, et saavutada projekti eesmärgi. Miinimuminvesteeringutega stsenaariumi ei koostata juhul, kui teostatavusuuringus on alternatiivlahenduste väljaselgitamise käigus analüütiliselt tõendatud, et projektiinvesteeringud on miinimuminvesteeringud, s.t kui vähemad investeeringud kui projekti investeeringud ei taga nõudlusele vastava teenuse pakkumist. Miinimuminvesteeringud ei tohi sisalduda projektiinvesteeringutes;

3) täis-stsenaarium ehk projektiinvesteeringutega stsenaarium valitakse teostatavusuuringu käigus esitatud alternatiivlahenduste hulgast, nii et oleks tagatud projekti eesmärgid kooskõlas esitatud objektiivsete valikukriteeriumidega (nt kuluefektiivsus, keskkonnakaitse, kõige sobivam tehnoloogiline lahendus jne). Kui analüüsi aluseks valitakse miinimuminvesteeringutega stsenaarium, siis on kohustuslik lisada need miinimuminvesteeringud ka täis-stsenaariumisse, täiendavalt projektiinvesteeringutele.

MFA-s esitatakse kokkuvõtte teostatavusuuringu tulemustest. MFA koostamisel lähtutakse üldjuhul kahest stsenaariumist, esiteks: kas null- või miinimuminvesteeringutega stsenaariumist ja teiseks projektiinvesteeringutega täis-stsenaariumist. Täis-stsenaariumi ja null- (või miinimum)stsenaariumi vahe esitab taotleja investeeringuprojektiga seotud juurdekasvulise (*incremental*) tegevuse analüüsina. Kui nullstsenaariumit või miinimum-stsenaariumit põhjendatult ei koostata, siis on juurdekasvuline stsenaarium võrdne täis-stsenaariumiga.

5. Nõudlusanalüüs

MFA koostamisel võetakse aluseks selgelt kirjeldatud kohalikud majanduslikud sisendnäitajad, mis on saadud nõudlusanalüüsi koostamise tulemusena.

1) Põhilised nõudlust mõjutavad tegurid on järgmised:

- a) jäätmete tekke (või tootmise) areng projekti piirkonnas jäätmekategooriate kaupa;
- b) olemasolevad ja oodatavad jäätmekäitlust reguleerivad normid;
- c) jäätmekäitlusteenuse tarbijate areng tarbijarühmade kaupa (kohalike omavalitsuste lõikes), mis lähtub olmejäätmete puhul rahvastiku arvust, prognoositavast loomulikust iibest ning migratsioonist, ja tööstusjäätmete puhul tööstuse arengutrendidest projekti piirkonnas.

2) Nõudlusanalüüsi koostamise aluseks projekti piirkonnas võetakse järgmised kaks muutujat:

- a) rahvastiku arv;
- b) Jäätmeteke liigiti *per capita*.

3) Nõudlusanalüüs koostatakse järgmiste jäätmegruppide kaupa:

- a) segaolmejäätmed,
- b) biolagunevad jäätmed:
  - i. biolagunevad köögi- ja sööklajajäätmed,
  - ii. aia- ja haljastusjäätmed,
  - iii. reoveesete,
- c) probleemtoodete jäätmed:
  - i. patareid, akud, elavhõbedalamp (ehk luminescentslambid),
  - ii. vanarehv,
  - iii. elektri/elektronikaromu,
  - iv. romusõiduk,
- d) pakendijäätmed:
  - i. klaaspakend,
  - ii. plastpakend sh kile,
  - iii. paber- ja kartongpakend,
  - iv. komposiitpakend,
  - v. puitpakend

- vi. metallpakend
- e) metalljätmed,
- f) vanaõli (sh PCB-sisaldusega õli)
- g) puidujätmed,
- h) tekstiiljätmed,
- i) ehitus- ja lammutusjätmed (nt betoon, tellised),
- j) tuhk,
- k) suurjätmed (nt mööbel),
- l) tervishoiujätmed,
- m) .....

4) Jäätmekäitluse võetavate jäätmevoogude prognoosid koostatakse tonnides. Iga liigiga kaasnevalt lisatakse viide, kes hüvitab jäätmekäitluskulu: kas jäätmetekitaja, tootja või kohalik omavalitsus.

5) Jäätmekäitluse tulemusena tekkivate jäätmesaaduste vood esitatakse järgmiste liikide kaupa:

- a) materjal ladestamiseks,
- b) materjal põletamiseks,
- c) kompost,
- d) klaas,
- e) plast,
- f) paber,
- g) metall,
- h) killustik,
- i) puit,
- j) .....

6) Jäätmekäitluse tulemusena tekkivate jäätmesaaduste või toodete voogude prognoosid koostatakse tonnides. Iga liigiga kaasnevalt lisatakse viited:

- a) kas jäätmeid või nendest valmistatud toodet müüakse, taaskasutatakse või ladestatakse ja milline konkreetne asutus seda vastu võtab;
- b) kas jäätmete/toote eest tekib müügitulu ja milline konkreetne asutus seda tasu maksab.

7) Jäätmevoogude ja neist toodetavate tootevoogude prognoose mõjutavateks teguriteks on:

- 1) tarbimisharjumuste ja -mahtude muutus kooskõlas prognoositava elustandardi muutusega;
- 2) taaskasutamistegevuste ja keskkonnahoidlike toodete ning tehnoloogiate rakendamine.

8) Tarbimismahtude hindamisel koostatakse kolm alternatiivstsenaariumit:

- 1) maksimaalne ehk optimistlik stsenaarium;
- 2) minimaalne ehk pessimistlik stsenaarium;
- 3) optimaalne ehk realistlik stsenaarium.

Nende stsenaariumide koostamise lähtekohad ja erinevused üksteisest peavad olema majanduslikult ja geograafiliselt põhjendatud ning selgitatud. MFA koostamise aluseks valitakse realistlik stsenaarium.

6. Projekti eesmärgid

Projekti eesmärkide avamisel on kohustuslik kasutada järgmisi karakteristikuid:

- 1) projektipiirkonnas teenindatavad tarbijate rühmad: individuaaltarbijad (kodumajapidamised) ja nende arv ning äriühing (tööstus ja põllumajandus eraldi) ja nende arv;
- 2) jäätmete töötlemise eesmärgid (nt jäätmete ettevalmistamine taaskasutamiseks, (sh korduskasutamiseks, ringlussevõtuks, energiakasutuseks) või ladestamiseks);
- 3) jäätmete töötlemisel rakendatavad tehnoloogiad ja meetodid (nt mehaaniline, termiline, keemiline, bioloogiline) sh sortimine (järelsortimine) ja pakendamine;
- 4) jäätmetekäitluse tulemusel saadavate toodete arvel toorainete (ka uute energiaallikate) ja –materjali kokkuhoid rahas;

- 5) sotsiaalmajanduslik mõju kohalikule regioonile (nt uute töökohtade loomine, leibkondade sissetulekute kasv jne);
- 6) keskkonna (õhu, vee, pinnase) saastamise riskide (sh mõju tervisele) maandamine mõõdetavates objektiivsetes ühikutes (nt erinevate (sh ohtlike) ainete maasse või põhjavette imbumise mahu vähenemine aastas).

7. Majanduslikud sisendandmed

Projekti teostatavusuuringu ja MFA koostamisel on kohustuslik arvestada, millised on projekti rakendamist mõjutavad sotsiaalsed, majanduslikud ja institutsionaalsed tingimused projekti piirkonnas (regioonis). Teostatavusuuringus ja MFA-s võetakse aluseks Rahandusministeeriumi poolt koostatud makromajanduslikud sisendandmed (nii tegelikud kui prognoositud), mis on avaldatud struktuurifondide veebilehel www.struktuurifondid.ee või Rahandusministeeriumi veebilehel kõige hilisemas versioonis. Need sisendandmed on:

- 1) reaalse sisemajanduse koguprodukti (SKP) aastane kasvumäär;
- 2) tarbijahinnaindeksi muut aastas;
- 3) reaalpalga kasvumäär aastas;
- 4) äriühingu tulumaksumäär aastas.

Taotlejal on lubatud MFA koostamisel võtta aluseks peale loetletud majandusnäitajate teisi avalikustatud majandusnäitajaid, tingimusel, et taotleja esitab selged põhjendused nende kasutamise vajalikkuse kohta ja kasutatud näitajate avaliku asukoha viited.

8. MFA metoodika

MFA koostamise metoodika järgimise kohustuslikkus on põhjendatud eesmärgiga tagada projektide MFA tulemuste võrreldavust.

MFA koostatakse diskonteeritud rahavoogude meetodil. MFA rahavoogude prognoosid koostatakse kohustuslikult jooksvates hindades.

Tulevaste finantsanalüüsi rahavoogude nüüdisväärtused arvutatakse, lähtudes riiklikust reaalsest finantsdiskontomäärast (*Financial Discount Rate ehk FDR*) 6% (Riigiraamatupidamise üldeeskiri, § 36, lg 4).

Tulevaste sotsiaalmajandusanalüüsi rahavoogude nüüdisväärtused arvutatakse, lähtudes sotsiaalsest diskontomäärast 3,5%.

Jooksvatele hindadele tugineva analüüsi teostamiseks kasutatakse nominaalset diskontomäära, mis tuletatakse nimetatud reaalsest määrast, kasutades selleks keskmist nominaalset aastast inflatsioonimäära, mis arvutatakse nominaalsete aastaste inflatsioonimäärade aritmeetilise keskmise väärtusena.

Jäätmekäitluse projektitaotluse MFA koostatakse 30 aastat kestva arvestusperioodi kohta. Arvestusperiood jaguneb kaheks osaks:

- 1) kulutuste abikõlblikkuse periood, mille jooksul viiakse ellu projektiga planeeritud algne investeering;
- 2) abikõlblikkuse perioodi järgne periood.

9. Investeeringu maht

Kogu investeeringu kulutuste maht jaotub kaheks osaks:

- 1) planeeritav algne investeering (*Initial Investment*), mis viiakse ellu kulutuste abikõlblikkuse perioodil;
- 2) algse investeeringu asendusinvesteering (*Replacement Investment*), mis teostatakse pärast kulutuste abikõlblikkuse perioodi lõppu ja mille eesmärk on algse investeeringu käigus soetatud vara asendamine, lähtudes selle vara majanduslikult kasulikust elueast liikide kaupa. Põhilised jäätmemajanduse vara liikidele kohalduvad arvestuslikud majanduslikult kasuliku eluea kestvused on esitatud p. 10.

Mõlemas stsenaariumis – nii nullstsenaariumis kui täis-stsenaariumis kirjeldatava investeeringu kulutuste osa jaotatakse algseks investeeringuks ja asendusinvesteeringuks.

10. Investeeringukulutused ja jääkväärtus

1) Nullstsenaariumis esitatakse miinimuminvesteeringutena ainult selliseid investeeringuid, mis kuuluvad projekti investeeringute koosseisu. Nullstsenaariumi miinimuminvesteeringud ja nende rahastamine planeeritakse sama ajakava kohaselt nagu neid investeeringuid planeeritakse projekti käigus.

Investeeringukulutused eelarvestatakse ette määratud kulutuste liikide kaupa, kõik kalkulatsioonid peavad olema majanduslikult põhjendatud ja tekstiga selgitatud. Siia kuuluvad materiaalne põhivara ja immateriaalne vara.

Materiaalne vara on:

- a) maa ost,
- b) ehitiste ost,
- c) ehitusmaterjalide soetamine,
- d) tööjõukulu,
- e) seadmete soetamine,
- f) inventari soetamine,
- g) rendikulu,
- h) transpordikulu,
- i) sundvõõrandamiskulu,
- j) projekteerimine, uuringud, katsetused ja projekti juhtimiskulu,
- k) omaniku järelevalvekulu.

Immateriaalne vara on:

- a) litsentsid,
- b) patendid,
- c) muu tootmiseelne kulutus.

Vara soetamine ehitusteenuse ostmise teel kuulub investeeringukulutuste hulka.

2) Investeeringukulutused planeeritakse kulutuste abikõlblikkuse perioodile. Investeeringu asenduskulutused planeeritakse pärast lühema kui 30 aastat kestva majanduslikult kasuliku elueaga investeeringute (nt seadmete) eluea lõppemist. Asenduskulutuste planeerimine ajas toimub kooskõlas vastavale investeeringuliigile sobiva majanduslikult kasuliku eluea lõppemisega. Jäätmemajanduses kasutatavale varale rakendatakse liigiti järgmised arvestuslikud majanduslikult kasulikud eluea pikkused:

- a) välisvõrgud, teed – 40 aastat;
- b) tootmishooned – 40 aastat;
- c) seadmed ja inventar – 15 aastat;
- d) vara soetamisega otseselt seotud kulude kasulik eluiga määratakse võrdseks selle vara kasuliku elueaga.

Kõik investeeringukulutused esitatakse ilma käibemaksuta.

3) Kui projekti käigus planeeritakse viia ellu tegevusi, mille kulu ei ole käesoleva meetme mõttes abikõlblik, kuid mille elluviimine projektitegevuste raames on majanduslikult põhjendatud, on taotleja kohustatud eristama algse investeeringu kulutusest abikõlbliku osa ja abikõlbmatu osa. Projekti abikõlbliku investeeringu osamäär arvutatakse abikõlbliku kulutuseosa ja algse investeeringu kulutuse suhtena F.

4) Investeeringukulutuste jääkväärtus määratakse projekti käigus soetatud vara ja selle vara asenduste käigus soetatud vara kasutusväärtusena (*assets value in use*). Vara kasutusväärtus määratakse selle varaga seotud rahavoogude nüüdisväärtusena - arvutusse kaasatakse ainult selle vara jooksvast

kasutamisest tulenevad, s.o. juurdekasvulised tegevustulu ja tegevuskulu rahavood perioodist pärast 30-aastast arvestusperioodi kuni vara majanduslikult kasuliku eluea lõpuni. Vara soetamisega kaasnevate finantseerimistegevuste ja investeerimistegevuste rahavoogusid vara kasutusväärtuse arvutusse ei kaasata.

11. Tegevuskulu

1) Tegevuskulu arvestatakse järgmiste kululiikide kaupa:

- a) transpordikulu,
- b) töötlemise kulu,
- c) ladestamise kulu,
- d) tööjõu- ja personalikulu,
- e) energiakulu,
- f) vee- ja kanalisatsioonikulu,
- g) rendikulu (seadmed ja masinad),
- h) ülalpidamiskulu,
- i) spetsiifiline tehnoloogiline kulu,
- j) kaupade ja teenuste vahendamise kulu,
- k) juhtimiskulu,
- l) keskkonnatasud, mitte trahvid,
- m) jäätmetest tehtud toodete üleandmise vastuvõtukulu (teenustasu).

2) Iga kululiigi kohta esitatakse majanduslikult põhjendatud ja selgitatud kalkulatsioonid.

Kõik ülejäänud kulud (mitterahalised, finantseerimiskulud, maksud jne) ei kuulu tegevuskulude kalkulatsiooni hulka. Tööjõukulu prognoosimisel kasutatakse nominaalpalga kasvumäära aastas. Kõigi ülejäänud kulude prognoosimisel kasutatakse makromajanduslikku inflatsioonimäära aastas.

3) EL toetuse summa arvutamisel diskonteeritud rahavoogude meetodil esitatakse asendusinvesteeringukulutused tegevuskulu koosseisus, eraldi kulureana.

4) Tegevuskulu esitatakse ilma käibemaksuta, tööjõukulu esitatakse koos kaasnevate otseste sotsiaalmaksudega.

12. Tulubaas

Kohustuslik on adekvaatselt hinnata projekti mõjul tekkiva tulu suurust. Nõudlusanalüüsi tulemusena hinnatakse kogutavad ning käideldud jäätmemahud liigiti (tonnides) ning teenuse või jäätmesaaduste või toodete müügist tekkivat tulu (rahas).

1) Jäätmekäitlustegevuses on tuluallikateks:

- a) tulu jäätmete vastuvõtmisest ja
- b) tulu jäätmete töötlemise tulemusena tekkivate jäätmete ja saadavate toodete müügist taaskasutuseks (jäätmete/toodete korduskasutamiseks või ringlussevõtuks või energia-kasutuseks).

2) Tulu jäätmete vastuvõtmisest makstakse teenustasuna järgmiste liikide kaupa:

- a) teenustasu, mida maksab jäätmetekitaja/valdaja otseselt jäätmekäitluse elluviimise kulu katteks,
- b) teenustasu, mida maksab tootja probleemtoodete ja pakenditoodete jäätmete käitlemise kulu katteks ja mis on kinni makstud jäätmetekitaja/valdaja poolt toote ostmisel,
- c) teenustasu, mida maksab kohalik omavalitsus jäätmehoolduse arendamiseks.

3) Tulu jäätmete töötlemise tulemusena saadavate saaduste või toodete müügist makstakse järgmiste liikide kaupa:

- a) jäätmete töötlemise tulemusena saadavate saaduste või toodete müügitasu, mida maksab nende kasutaja,

b) jäätmete kasutamisest energiaallikana tekkiva energia müügitasu, mida maksab energia tarbija või edasimüüja.

13. Tegevustulu

„Jäätmeseaduse“ § 66 lg 5 kohaselt peab jäätmeveo teenustasu olema piisav, et katta jäätmekäitluskoha rajamise, kasutamise, sulgemise ja järelhoolduse kulud ning jäätmete veokulud, s.t „saastaja maksab“ – põhimõtte rakendumist.

1) Taotlejale on kohustuslik teostatavusuuringu käigus analüüsida ja kirjeldada:

a) milliseid jäätmekäitlustegevusi planeerib taotleja projekti piirkonnas ellu viia ning millised tegevused tehakse või planeeritakse teha enne või pärast projektis kirjeldatud tegevusi, ja

b) milline osa tulust jäätmete vastuvõtmisel planeeritakse taotleja jäätmekäitlustegevuste katmiseks ja millise osaga tulust kaetakse tegevused enne või pärast taotleja jäätmekäitlustegevusi.

Sellise analüüsi tulemusena määratakse taotleja poolt planeeritava jäätmekäitlustegevuse põhise jäätmete vastuvõtmise tulu osa kogu jäätmete vastuvõtmise tulust.

2) Tegevustulu prognoosimise aluseks on kõikide tarbijarühmade kaupa jäätmeliigiti fikseeritud projekti alguseks kehtivad ühikhinnad ja arvestusperioodiks prognoositavad ühikhinnad (tarbijapõhine 1 tn jäätmete vastuvõtu hind jäätmeliigiti).

3) Tulevikuühikhinnad arvutatakse, lähtudes tulubaasi adekvaatsuse ja teenuse taskukohasuse printsiipidest (vt p. 14).

4) Tegevustulu hõlmab ka muu tulu, mis on seotud jäätmekäitlusalase majandustegevusega. MFA käigus rakendatakse ühetaolist, taotleja poolt majanduslikult põhjendatud tõusumäära kogu investeeringu arvestusperioodi kestel. Tegevustulu esitatakse ilma käibemaksuta.

14. Tulubaasi adekvaatsus ja teenuse taskukohasus

Tulubaasi adekvaatsuse ja teenuse taskukohasuse selgitamiseks esitatakse kolme-etapiline analüüs:

1) Esimeses etapis määratakse minimaalne tulu etalontase. Selleks tuletatakse jäätmekäitluse teenuse etalonühikhinnad, mille rakendamisel planeeritav projekt ei vajaks rahastamist, vaid oleks isemajandav, s.t lähtutakse majanduslikust eeldusest, et taotleja suudab ise projekti täielikult rahastada kas olemasoleva tõendatud vaba raha jäägist või laenuvõtmise teel. Etalonühikhinnad tuletatakse kulupõhiselt, lähtudes projekti toetusesumma arvutusvalemist (vt p. 16) nii et prognoositav tulu kataks kõik planeeritavad kulutused - nii rahalised kui mitterahalised kulutused ja tagaks mõistliku kasumimarginaali. Individuaaltarbijate rühma arvutuste aluseks võetakse Statistikaameti poolt avalikustatud leibkonna aastane netosissetulek vaadeldavas piirkonnas ja tarbimismaht. Nende andmete põhjal määratakse empiirilisel kogu arvestusperioodi vältel jäätmekäitluse kulu maksimaalne konstantne osakaal leibkonna netosissetulekust selliselt, et finantseerimisvajaku määra arvutuskäigus saavutab diskonteeritud tulu mahu, mille korral finantseerimisvajaku määraks kujuneb 0%, st projekt toetust ei vajaks.

2) Teises etapis esitatakse täis-stsenaariumis rakendatavate ühikhindade ja etalonühikhindade võrdlus eesmärgiga tõendada, et arvestusperioodis täidetakse mingil aastal kõikide kulutuste katmise nõue. Täis-stsenaariumis prognoositud ühikhinnad tuletatakse, lähtudes projekti MFA koostamise hetkel kehtivatest ühikhindadest, mille alusel prognoositakse tulevikuühikhinnad eesmärgiga saavutada projekti arvestusperioodi jooksul mingil aastal tulu etalontase.

3) Kolmandas etapis analüüsitakse täis-stsenaariumis prognoositavaid ühikhindade taskukohasust, lähtudes hinnangulisest piirangust, mille kohaselt kogu jäätmekäitlusteenuse eest võetav tasu ei tohi arvestusperioodi vältel ületada taotleja poolt planeeritud jäätmekäitlustegevuse põhise tulu osa korda 1,5% leibkonna netosissetulekust aastas.

15. Käibekapitali muut

Käibekapitali muutu tegevustulu ja tegevuskulu prognoosidele ei lisata.

16. Projekti toetus

Projekti toetus on Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfondist eraldatav tagastamatu rahaline abi.

1) Projekti toetussumma arvutatakse kahe-etapiliselt:

a) Esmalt, lähtudes ainult juurdekasvulise stsenaariumi põhise MFA tulemustest ja kasutades diskonteeritud rahavoogude meetodikat, arvutatakse projekti finantseerimisvajaku määr. Selleks arvutatakse eraldi järgmised juurdekasvulised suurused:

i. diskonteeritud tegevustulu DR (*Discounted Revenue*);

ii. diskonteeritud tegevuskulu DOC (*Discounted Operating Costs*);

iii. diskonteeritud algse abikõlbliku investeeringu kulutused DIIC (*Discounted Initial Investment Costs*);

iv. algse investeeringu diskonteeritud asenduskulutused DRIC;

v. diskonteeritud investeeringu jääkväärtus DRV (*Discounted Residual Value of Total Investment*), mis arvutatakse juurdekasvulise stsenaariumi tegevustulu ja tegevuskulu rahavoogude puhastatud väärtusena (vt p. 10).

vi. Arvutatud suuruste põhjal leitakse abikõlblik kulutus EE (*Eligible Expenditure*), kasutades valemit $EE = DR - DOC - DRIC - DIIC + DRV$.

vii. Projekti finantseerimisvajaku määr R arvutatakse abikõlbliku kulutuse EE ja diskonteeritud investeeringukulutuse DIIC suhtena: $R = EE/DIIC$.

b) Teiseks, lähtudes täisstsenaariumi abikõlblikest kulutustest arvutatakse projekti toetussumma suurus. Selleks viiakse läbi järgmised arvutused:

i. määratakse projekti abikõlbliku kulutuse EC (*Eligible Costs*) suurus, milleks on kõik täisstsenaariumi algse investeeringu abikõlblikud kulutused;

ii. arvutatakse projekti finantseerimisvajak DA (*Decision Amount*) valemiga $DA = R \times EC$, kus abikõlblikule kulutussummale EC rakendatakse finantseerimisvajaku määra R;

iii. arvutatakse projekti toetussumma valemiga $EU \text{ GRANT} = DA \times Crpa$, kus projekti finantseerimisvajakule DA rakendatakse Euroopa Liidu osaluse määra Crpa (*maximum co-funding rate for priority axis*), mis on fikseeritud Eesti Vabariigi poolt 10. oktoobril 2007 vastu võetud Elukeskkonna arendamise rakenduskavas, mille p 6.1 alusel on prioriteetse suuna „Veemajanduse ja jäätmeäitluse arendamine“ rahastamisel Euroopa Liidu osaluse maksimaalseks määraks kokku lepitud 85%.

2) Finantseerimisvajaku ja projekti toetussumma arvutamisel lähtutakse abikõlblikkuse printsiibist. See tähendab, et juhul, kui projekt hõlmab majanduslikult põhjendatud, kuid meetme mõttes mitteabikõlblike kulutusi, siis on kohustuslik finantseerimisvajaku ja projekti toetussumma arvutamise käigus elimineerida mitteabikõlblike kulutuste mõju. Selleks korrigeeritakse juurdekasvuliste rahavoogude väärtusi ja arvutatakse täiendavalt:

a) diskonteeritud tegevustulu DR ja diskonteeritud tegevuskulu DOC korrigeeritakse abikõlbliku investeeringukulutuse osamääraga F (vt p. 10);

b) diskonteeritud algse abikõlbliku investeeringu kulutused $DIIC_{\text{elig}}$;

c) algse abikõlbliku investeeringu diskonteeritud asenduskulutused $DRIC_{\text{elig}}$;

d) algse abikõlbliku investeeringu ja tema asenduskulutuste jääkväärtus DRV_{elig} .

3) Korrigeeritud juurdekasvuliste suuruste põhjal arvutatakse EE, R, DA ja toetussumma.

4) Kui diskonteeritud tegevuskulu DOC ületab diskonteeritud tegevustulu DR väärtust, st netotulu on negatiivne, siis ei ole vajalik teostada edasisi arvestusi. Sel juhul loetakse finantseerimisvajaku DA summaks 100% abikõlblikest kulutustest EC.

17. Projekti omafinantseering

1) Projekti omafinantseeringuna mõistetakse rahalise kate tagamist kõigi nende kulutuste jaoks, mida projekti toetusega ei rahastata, sh nii abikõlblikud kui abikõlbmatud kulutused ja ka kulutustega lisanduv käibemaks. Toetuse saaja kohustus on tagada rahaline kate kõigi projekti kulutuste jaoks, välja arvatud projekti toetusega kaetavad kulutused.

2) Omafinantseeringu allikaks võivad olla omavahendid, sisselaenatud raha ja kolmandate osapoolte raha. Omafinantseeringu olemasolu on kohustuslik tõendada allikate kaupa järgmiselt:

- a) omavahendite olemasolu peab tõendama taotleja finantsseisu aruandlusega ja garantiikirjaga;
- b) planeeritava laenu omafinantseerimisvõimet (laenu põhiosa ja intresside tagasimakse võimet) on kohustuslik analüüsida projekti finantsilise jätkusuutlikkuse ja krediitvõimelisuseanalüüsi käigus;
- c) omafinantseeringu katmisel laenuga on kohustuslik esitada vähemalt panga poolne finantseerimispakkumine, millest selguvad kohustuslikud eeldustingimused (tagatised, garantiid, omafinantseeringu suurus, laenu katekordaja jm), mille täitmisel pank on nõus laenu andma. Taotleja kohustus on esitada kõik dokumendid ja kinnitused, mis tõendavad, et taotleja on täitnud või suudab täita kõik panga poolt esitatud nõuded;
- d) kolmandate osapoolte rahastamise kohta on kohustuslik esitada investorite garantiikirjad aktsiakapitali / osakapitali paigutuse või allutatud laenu andmise kohta või toetuse andmise kohta;
- e) käibemaksu tasumise kinnitamiseks peab esitama taotleja garantiikirja ning käibemaksu kohustuslaseks registreerimise numbrit;
- f) kui taotleja on majandustegevust alustav äriühing, siis on kohustuslik tõendada käibemaksu rahastamist investorite / laenuandjate siduvate lepingutega.

3) Omafinantseeringu katteks planeeritava laenu perioodi maksimumpikkuseks on lubatud arvestada 20 aastat, alates laenulepingu sõlmimisest, sh maksepuhkuse kestvuseks on lubatud planeerida projekti elluviimise perioodi ja maksimaalselt 2 aastat pärast projekti lõpetamist.

18. Rahastamise eelarve

Toetuse saaja esitab kooskõlas algse investeeringu elluviimise ajakavaga kulutuste rahastamise eelarve aastate lõikes ja rahastajate kaupa.

19. Jäätmekäitlustegevuse finantsiline jätkusuutlikkus

1) Taotleja analüüsib ja hindab oma prognoositud majanduslase tegevuse finantsilist jätkusuutlikkust investeeringu arvestusperioodi kestel nii juurdekasvulise stsenaariumi kui täis-stsenaariumi põhisel.

2) Kummagi stsenaariumi korral võrreldakse investeeringu arvestusperioodil sissetulevaid rahavoogusid väljaminevate rahavoogudega. Tegevust loetakse tõendatuna jätkusuutlikuks, kui nii juurdekasvulises stsenaariumis kui täis-stsenaariumis on kumulatiivsete rahavoogude vahe igal aastal vähemalt 0 või positiivne.

3) Sissetulevate rahavoogude hulka kuuluvad:

- a) projekti toetus;
- b) omavahendid;
- c) võetav laen;
- d) kolmandate osapoolte toetus;
- e) tegevustulu.

4) Väljaminevate rahavoogude hulka kuuluvad:

- a) investeeringukulutused;
- b) tagasimakstav laen koos intressidega;
- c) tegevuskulu.

5) Kui jätkusuutlikkuse tagamiseks on vajalik kasutada finantsvõimendust sissetuleva rahavoona, siis peab selle tagastamise koos intressidega kalkuleerima väljamineva rahavoona.

20. Finantsmõõdikud – investeringutulustus ja kapitalitulustus

1) Investeringutulustus.

a) Investeringutulustuse analüüsi eesmärgiks on selgitada, kas investering vajab tagastamatut toetust. Arvutused koostatakse juurdekasvulise stsenaariumi rahavoogude põhjal, kuhu kuuluvad:

- i. tegevustulu;
- ii. tegevuskulu;
- iii. koguinvesteeringu (algne + asendus) kulutus.

b) Investeringutulustust analüüsitakse kahe arvutuse abil:

i. arvutatakse rahavoogude netonüüdisväärtus $FNPV/C$, rakendades nominaalset diskontomäära (vt p. 8). Netonüüdisväärtus arvutatakse exceli funktsiooniga NPV . Kui arvutatud netonüüdisväärtus on negatiivne, siis loetakse tõendatuks, et projekti raames kavandatavaid investeeringuid pole võimalik ilma toetuseta realiseerida.

ii. leitakse investeeringutulustuse määr FRR/C , mis on selline diskontomäär, millega diskonteerides elluviidava investeeringu tulemusena genereeritud rahavoogude netonüüdisväärtus on võrdne nulliga, st leitakse selline diskontomäär, mille puhul sissetulevate rahavoogude kogusumma on võrdne väljaminevate rahavoogude kogusummaga. Diskontomäär arvutatakse exceli funktsiooniga IRR (*Internal Rate of Return*). Arvutatud diskontomäära FRR/C võrreldakse käesoleva juhendiga fikseeritud reaalse diskontomääraga FDR (vt p. 8). Kui arvutatud diskontomäär $FRR/C < FDR$, siis loetakse tõendatuks, et projekt vajab rahastamist.

2) Kapitalitulustus.

a) Kapitalitulustuse analüüsi eesmärgiks on selgitada projekti tulusust ainult liikmesriigi kapitalipaigutuse seisukohalt, st rahavoogudes ei võeta arvesse Euroopa Liidu toetust. Arvutused koostatakse juurdekasvulise stsenaariumi rahavoogude põhjal, kuhu kuuluvad:

- i. tegevustulu;
- ii. koguinvesteeringu jääkväärtus kui sissetulev voog;
- iii. tegevuskulu;
- iv. laenu (põhiosa ja intresside) tagasimaksud;
- v. avaliku sektori toetus kui väljaminev voog;
- vi. erasektori toetus kui väljaminev voog;
- vii. omavahendid kui väljaminev voog.

b) Kapitalitulustust analüüsitakse kahe arvutuse abil:

i. arvutatakse rahvusliku kapitali rahavoogude netonüüdisväärtus $FNPV/K$, rakendades nominaalset diskontomäära (vt p. 8). Netonüüdisväärtus arvutatakse exceli funktsiooniga NPV . Kui arvutuse tulemuseks saadakse, et $FNPV/C < FNPV/K$, siis loetakse tõendatuks, et EL toetuse andmine võimaldab toetuse saajal rakendada oma kapitali teistes projektides.

ii. leitakse kapitalitulustuse määr FRR/K , mis on selline diskontomäär, millega diskonteerides elluviidava investeeringuga seotud rahvusliku kapitali rahavoogude netonüüdisväärtus on võrdne nulliga, st leitakse selline diskontomäär, mille puhul sissetulevate rahvusliku kapitali rahavoogude kogusumma on võrdne väljaminevate rahvusliku kapitali rahavoogude kogusummaga. Diskontomäär arvutatakse tabeliarvutuse (nt exceli) funktsiooniga IRR (*Internal Rate of Return*). Arvutatud diskontomäära FRR/K võrreldakse käesoleva juhendiga fikseeritud reaalse diskontomääraga FDR (vt p. 8). Kui arvutatud diskontomäära FRR/K puhul kehtib seos $FRR/C < FRR/K < FDR$, siis loetakse tõendatuks, et EL toetussumma lisamine projekti kapitali hulka ei tekita toetuse saajale olulist konkurentsireegleid rikkuvat kasumit.

Kui koostatud prognoosiandmete põhjal pole võimalik arvutustabeli nt exceli funktsiooni *IRR* abil investeringu- või kapitalitulususemäära arvutada, on taotleja kohustatud koostama manuaalse diskonteerimistabeli, kus saab katsetamise teel määrata nõutud *FRR/C* ja *FRR/K*.

21. Sotsiaalmajanduslik analüüs

Sotsiaalmajandusliku analüüsi koostamise eesmärgiks on hinnata projekti mõju projektiga hõlmatud piirkonna majanduslikule heaolule. Analüüsi käigus on kohustuslik selgitada, kas projekti sotsiaalmajanduslik tulu ületab sotsiaalmajanduslikku kulu, millest võib järeldada, et projekti käigus elluviidav investering toetab piirkonna arengut ja kasvatab tööhõivet.

Täismahus sotsiaalmajanduslik analüüs koosneb kvantitatiivsest ja kvalitatiivsest osast. Täismahus analüüsi koostamine on kohustuslik suurprojektide kohta, mille investeringute kogumaht on vähemalt viiskümmend (50) miljonit eurot. Projektide jaoks, mille investeringute kogumaht on vähem kui 50 miljonit eurot, pole kvantitatiivse sotsiaal-majandusliku analüüsi osa esitamine kohustuslik. Sotsiaalmajanduslik kvantitatiivne analüüs koostatakse juurdekasvulise stsenaariumi rahavoogude alusel.

Sotsiaalmajandusliku kvantitatiivse analüüsi koostamine koosneb järgmistest etappidest:

1) Projekti investeringukulustele, tegevustulule ja -kulule rakendatakse fiskaalkorrektsiooni, mille käigus:

- a) vähendatakse kulusid kõigi võimalike kaudsete maksude (nt käibemaks, aktsiisimaks) osa võrra,
- b) suurendatakse kulusid kõigi võimalike otsete maksude (nt tulumaks) osa võrra,
- c) tulu vähendatakse riikliku või kohaliku omavalitsuse subsideerimise (*transfer-payments*) võrra, kuid mitte avaliku teenuse saamise eest makstud tasu võrra.

2) Turuhindades esitatud finantstulu ja -kulu konverteeritakse majandushindades esitatud sotsiaalmajanduslikuks tuluks ja kuluks, rakendades selleks erinevatele kululiikidele erinevaid konverteerimistegureid. Konverteerimise eesmärgil jaotatakse kuluread järgmistesse kategooriatesse:

- a) globaalselt kaubeldavad kaubad ja teenused, kus hinna konverteerimisteguriks on 1,
- b) globaalselt mittekaubeldavad sisemaised kaubad ja teenused, kus hinna konverteerimisteguriks valitakse standard-konverteerimisfaktor *SCF*, mis arvutatakse valemiga $SCF = (M+X) / [(M+T_m) + (X-T_x)]$, kus:

M – import; X – eksport; T_m – impordimaksud; T_x – ekspordimaksud.

c) oskustööjõud, kus hinna konverteerimisteguri võib valida 1.

d) lihttööjõud, kus hinna konverteerimistegurina kasutatakse varipalga osakaalu tegurit (*Shadow Wage Rate Factor – SWRF*), mis arvutatakse valemiga $SWRF = (1-u) \cdot (1-t)$, kus u – piirkonna töötuse määr; t – sotsiaalmaks ja vastavad tööjõukulu maksud.

3) Lisatakse rahaliselt mõõdetavad turuvälised projekti mõjutused ühiskonnale, millised ei ole hinnatud konverteerimistegevuse käigus, sest neil puudub turuväärtus ja nad ei kuulu rahalisele kompenseerimisele, kuid mis tekitavad sotsiaalmajanduslikku tulu ja kulu.

a) Sotsiaalmajanduslik tulu.

Projekti sotsiaalmajanduslikku tulu analüüsitakse alternatiivkulu meetodil, st hinnatakse kulutusi, mida projekti tulemit tarvivad inimesed on nõus kinni maksuma või mille kinnimaksmise kohustust on inimesed nõus aktsepteerima. Sotsiaalse tuluna määratletakse projekti elluviimise tõttu maksmata jäänud kulu kokkuvõid. Jäätmekäitlusprojekti põhilised sotsiaalmajandusliku tulu allikad on järgmised:

- i. ressursikulu kokkuvõid tänu taaskasutuse sh energiakasutuse suurendamisele;
- ii. prügilate rajamiseks vajalike investeringu- ja jäätmekäitluskulude kokkuvõid tänu ladestamise vähendamisele;
- iii. maa ja kinnisvara väärtuse suurenemine ja tervishoiukulude kokkuvõid tänu kontrollitud jäätmekäitlussüsteemi rakendamisele;
- iv. Keskkonna väärtuse suurenemine ja fossiilsete kütuste rakendamise kulu kokkuvõid tänu kasvuhoonegaaside heite emissiooni vähendamisele.

b) Sotsiaalmajanduslik kulu.

Projekti sotsiaalmajanduslikku kulu analüüsitakse alternatiivtulu meetodil, st hinnatakse sotsiaalse tulu teenimise võimalusi, kasutades olemasolevaid piiratud ressursse. Sotsiaalse kuluna määratletakse projekti elluviimise tõttu saamata jäänud tulu. Jäätmekäitlusprojekti põhilised sotsiaalmajandusliku kulu allikad on järgmised:

- i. tulu, mis oleks tekkinud projektis kasutatava maa alternatiivsest majanduslikust kasutamisest;
- ii. tulu, mis oleks tekkinud projekti piirkonna ümberkaudse maa ja kinnisvara väärtuse tõusust ilma projektita olukorras;
- iii. keskkonna väärtuse vähenemine, mis võib tekkida tänu saastuse riski kasvule piirkonnas, mistõttu võivad suurened tervishoiukulutused ja vähenevad võimalused majanduse arendamiseks.

Sotsiaalmajandusliku kvalitatiivse analüüsi korral analüüsitakse sotsiaalse tulu ja väliste mõjutuste kaudse kulu mõjutegureid ja hinnangulisi mahtusid. Kvalitatiivse sotsiaalmajandusliku analüüsi koostamisel lähtutakse ülalkirjeldatud alternatiivkulu ja –tulu meetoditest.

Juhul, kui tulude ja kulude monetariseerimist on raske või võimatu teostada, siis võib kasutada meetodina multi-kriteeriumi analüüsi (*Multi-Criteria Analysis – MCA*).

MCA käigus võetakse arvesse erinevaid mõjusid, mida ei saa omavahel kokku liita. Erinevatele kriteeriumitele (nt finantsiline, keskkonnakaitseline, võrdsed mõjud) omistatakse erinevad kaalud (nullist üheni), millega projekti hinnata, ja seejärel kehtestatakse mõjuindeksid mõjukriteeriumitele (nt 0 = mõju pole, 1 = napp mõju, 2 = mõõdukas mõju, 3 = piisav mõju, 4 = väga tugev mõju). Andes põhjendatud hinnangud igale kriteeriumile ning korrutades kaalud indeksite hinnanguliste väärtustega ja liites tulemused saadakse tulemuseks projekti kogumõju, mida võrreldakse mõjukriteeriumide skaalaga.

MCA analüüs võimaldab välja valida projekti, mille mõju oleks subjektiivselt hinnates suurim omavahel võrreldavate projektide hulgast.

22. Sotsiaalmajanduslik tulusus

Sotsiaalmajanduslik tulusus arvutatakse kvantitatiivse sotsiaalmajandusliku analüüsi põhjal, lähtudes juurdekasvulise stsenaariumi rahavoogudest.

Sotsiaalmajandusliku tulususe analüüsi eesmärgiks on selgitada, kas projektil on positiivne mõju ühiskonnale, ja kas projektiga kirjeldatud investeering on seetõttu väärt rahastamist Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfondist.

Sotsiaalmajandusliku tulususe analüüsi kohustus on taotlejal ainult suurprojektide korral, mille eelarve maht ületab viiskümmend (50) miljonit eurot.

Projekti positiivset mõju ühiskonnale projekti piirkonnas analüüsitakse kahe arvutuse abil:

1) Arvutatakse sotsiaalmajanduslike rahavoogude netonüüdisväärtus ENPV, rakendades nominaalset sotsiaalset diskontomäära (vt p. 8). Netonüüdisväärtus arvutatakse arvutustabeli (nt exceli) funktsiooniga *NPV*. Kui arvutatud netonüüdisväärtus on positiivne, siis loetakse tõendatuks, et projektil on vaadeldavas piirkonnas positiivne mõju ühiskonnale.

2) Leitakse sotsiaalmajandusliku tulususe (*Economic Rate of Return*) määr ERR, mis on selline diskontomäär, millega diskonteerides elluviidava investeeringu tulemusena genereeritud rahavoogude netonüüdisväärtus on võrdne nulliga, st leitakse selline diskontomäär, mille puhul diskonteeritud majandustulu summaarne rahavoog on võrdne diskonteeritud majanduskulu summaarse rahavooga. Diskontomäär arvutatakse exceli funktsiooniga *IRR*. Arvutatud diskontomäär ERR võrreldakse käesoleva juhendiga fikseeritud reaalse sotsiaalse diskontomääraga SDR (vt p. 8). Kui arvutatud diskontomäär $ERR > SDR$, siis loetakse tõendatuks, et projekt on väärt rahastamist.

23. Tundlikkusanalüüs

Tundlikkusanalüüsi koostamine on taotlejale kohustuslik juhul, kui projekti abikõlblike kulutuste kogumaksumus on üle 6 391 164 euro.

Tundlikkusanalüüsi eesmärgiks on hinnata projekti rentaablusnäitajate mõjutatavust algandmetest. Seda tehakse kahes etapis:

1) Tundlikkusanalüüsi esimeses etapis määratletakse omavahel sõltumatud, projekti toimet kõige enam mõjutavad nn võtmemuutujad. Projekti toimet väljendavad rentaablusnäitajad on:

a) rahvusliku kapitali rahavoogude netonüüdisväärtus FNPV/K;

b) kapitalitulususmäär FRR/K;

c) sotsiaalmajanduslike rahavoogude netonüüdisväärtus ENPV;

d) sotsiaalmajanduslik tulususmäär ERR.

Tunnetatud vajadusel lisatakse analüüsimiseks täiendavaid rentaablusnäitajaid, nt jätkusuutlikkust kirjeldavad kumulatiivsed rahavood.

Võtmemuutujaid otsitakse vähemalt järgmiste hulgast:

i. investeeringukulutus;

ii. tegevuskulu;

iii. tegevustulu;

iv. sotsiaalmajanduslik kulu;

v. sotsiaalmajanduslik tulu.

Tunnetatud vajadusel hõlmatakse täiendavaid muutujaid.

Muutujate kriitilisust määratakse järgmise kriteeriumi alusel: otsitakse muutujat, mille etteantud muutumine +/-1% võrra põhjustab projekti toimet väljendava mõõdiku väärtuse kõige suurema muudu. Kui vaadeldava mõõdiku muutus on +/- 5% või enam, loetakse seda põhjustanud muutuja kriitiliseks ehk võtmemuutujaks.

Lisaks on kohustuslik analüüsida, milline võtmemuutuja põhjustab EL toetussumma muutumise vähemalt +/- 10%.

Miinumstsenaariumid, mille puhul võtmemuutujaid määratletakse, on järgmised:

i. tegevustulu väheneb 1%, investeeringu kogukulu kasvab 1%;

ii. tegevustulu väheneb 5%, investeeringu kogukulu kasvab 5%;

iii. tegevustulu väheneb 10%, investeeringu kogukulu kasvab 10%.

2) Tundlikkusanalüüsi teises etapis leitakse empiirilisel võtmemuutujate need väärtused (*switching values*), mille puhul rentaablusnäitajad omandavad ekstreemväärtused, st muutuvad sellisteks, mille korral projekt kas ei ole väärt rahastamist või ei vaja rahastamist Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfondist.

24. Riskianalüüs

Taotleja analüüsib projekti ja äriühingu kaasnevaid kvantitatiivseid ja kvalitatiivseid riske, arvestades projekti piirkonna tegelikku sotsiaalmajanduslikku olukorda ja prognoose.

Kvantitatiivse riskianalüüsi koostamine on taotlejale kohustuslik, kui projekti abikõlblike kulude kogumaksumus on üle 6 391 164 euro.

Kvantitatiivse riskianalüüsi eesmärgiks on hinnata, millised on rentaablusnäitajate kõige tõenäosemad väärtused ehk millise tõenäosusega toimuvad rentaablusnäitajate väärtuste muutused kui võtmemuutujate väärtused muutuvad etteantud stsenaariumide järgi.

Rentaablusnäitajate tõenäosusjaotuste määramiseks kasutatakse Monte-Carlo meetodit, mille korral antakse korduvalt ja üheaegselt kõigile võtmemuutujatele ette suvalisi väärtusi ning arvutatakse iga muutujate väärtuste hulga puhul rentaablusnäitaja väärtus. Sel teel selgitatakse välja, milline on iga rentaablusnäitaja kõige tõenäosem väärtus. Tulemus esitatakse iga rentaablusnäitaja kohta graafiliselt tõenäosusjaotuskõverana, mis kirjeldab rentaablusnäitaja riskiga kaalutud tulemust.

Lisaks koostatakse EL toetussumma kõige tõenäosema väärtuse arvutus ja esitatakse graafiliselt tõenäosusjaotuskõver.

Kvalitatiivse riskianalüüsi eesmärgiks on tuvastada selliseid riskitegureid, mis hiljem realiseerudes võivad tekitada kahju projekti elluviimisele. Taotlejale on kohustuslik analüüsida vähemalt järgmisi riskitegureid:

- 1) projekti ajakava järgimise suutlikkus,
- 2) taotleja projekti elluviimise suutlikkus (projektijuhtimine),
- 3) taotleja / äriühingu majandus- ja juhtimissuutlikkus.

Tunnetatud vajadusel hõlmatakse täiendavaid riskitegureid. Iga teguri negatiivse mõju hindamisel on kohustuslik kirjeldada riskide maandamise meetmed.

25. Majandus- ja finantsanalüüsi koond

MFA tulemus esitatakse elektrooniliselt ilma kaitsesõnadeta ühtse nt exceli tabel-arvutusdokumendina, kus kõik arvutusvalemid ja viited on kontrollimiseks avatud ning sisestamisõigus dokumenti on tagatud. Kaitsesõnadega varustatud ja/või ilma arvutusvalemite ja viideta nt exceli-dokumenti hindamiseks ei aktsepteerita.

Rakendusüksusel on õigus küsida taotlejalt kõiki taotlust toetavaid dokumente, arvutusi ja selgitusi, et veenduda esitatud MFA adekvaatsuses ja kooskõlas projekti eesmärkidega.

Arvutustabeli (nt exceli) mudelis ei ole lubatud kasutada viiteid dokumentidele, mida ei ole mudelile lisatud.

Taotleja esitab MFA-s eraldi finantsandmete koondtabeli, kuhu märgitakse järgmised MFA-s tuletatud andmed:

valuuta: EUR		diskonteerimata summa	diskonteeritud summa
1. Täisstsenaariumi andmed			
1.1.	algse investeeringu kulutus	IIC	
1.2.	tegevustulu		
1.3.	tegevuskulu		
1.4.	asendusinvesteeringu kulutus	RIC	
1.5.	abikõlblik kulutus algsest investeeringust	EC	
1.6.	abikõlbliku kulutuse osamäär	F	
2. Nullstsenaariumi andmed			
2.1.	algse miinimuminvesteeringu kulutus		
2.2.	tegevustulu		
2.3.	tegevuskulu		
2.4.	asendusmiinimum-investeeringukulutus		
3. Juurdekasvulise stsenaariumi andmed			
3.1.	algse investeeringu kulutus		DIIC
3.2.	tegevustulu		DR
3.3.	tegevuskulu		DOC
3.4.	asendusinvesteeringukulutus		DRIC
3.5.	investeeringu jääkväärtus		DRV
4. Toetus			
4.1.	abikõlblik kulutus		EE
4.2.	finantseerimisvajaku määr		R
4.3.	finantseerimisvajak	DA	
4.4.	prioriteetse suuna rahastamise määr	Crpa	85%
4.5.	toetuse summa	Grant	

5.	Mõõdikud		
5.1.	Investeeringu nüüdisväärtus	FNPV/C	
5.2.	Investeeringu tulususmäär	FRR/C	
5.3.	Kapitali nüüdisväärtus	FNPV/K	
5.4.	Kapitali tulususmäär	FRR/K	
5.5.	Sotsiaalmajanduslik nüüdisväärtus	ENPV	
5.6.	Sotsiaalmajanduslik tulususmäär	ERR	

26. Majandus- ja finantsanalüüsi hindamine

Taotleja esitatud majandus- ja finantsanalüüsi tulemuste hindamise käigus kontrollitakse allpool kirjeldatud sisend- ja tulemandmeid ning nendega kaasnevat majanduslikke põhjendusi ja selgitusi.

26.1. Projekti määratluse kontroll

- 1) kas projekti eesmärkide avamisel on kasutatud määruhes ettenähtud karakteristikuid;
- 2) kas FMA stsenaariumid on kooskõlas teostatavusuuringuga;
- 3) kas on esitatud kogutavate ja töödeldavate jäätmevoogude/töötlussaaduste nõudlusanalüüs;
- 4) kas tarbimismahud ja tarbijate arvud on majanduslikult põhjendatud.

26.2. Majanduslike sisend- ja lähteandmete kontroll:

- 1) kas makromajanduslikud sisendandmed (Eesti SKP, inflatsioonimäär, reaalsalga tõus jm) pärinevad Rahandusministeeriumi prognoosidest;
- 2) kas kasutatakse määrusega etteantud finants- ja sotsiaalset diskontomäärä;
- 3) kas FMA on koostatud jooksevhindades ja nominaalsete diskontomäärädega;
- 4) kas koostatud prognooside arvestusperiood on 30 aastat.

26.3. Investeeringukulutuste kontroll:

- 1) kas investeeringukulutuste eelarve on koostatud juhendiga kooskõlas, põhjendatud ja selgitatud;
- 2) kas investeeringukulutuste eelarves on abikõlblikud ja abikõlbmatud kulutused selgesti eristatud;
- 3) kas abikõlblikuna nimetatud kulutused vastavad määruses esitatud abikõlblikkuse tingimustele;
- 4) kas investeeringukulutused jagunevad määruse kohaselt algseteks ja asenduskulutusteks;
- 5) kas investeeringukulutuste jääkväärtus on arvatud määruse kohaselt.

26.4. Tegevuskulu ja tegevustulu kontroll:

- 1) kas tegevuskulu liigid on kooskõlas määrusega;
- 2) kas tegevustulu prognoos on koostatud jäätmeliigiti ja kliendirühmade kaupa;
- 3) kas tegevustulu prognoosid on koostatud jäätmete vastuvõtu põhisel ja töötlemissaaduste müügi põhisel;
- 4) kas taotleja on määranud oma tegevuspõhise tulu osa kogu jäätmete vastuvõtmise tulust;
- 5) kas muu tulu on selgitatud ja põhjendatud;
- 6) kas etalonhinnad on tuletatud ja majandus-analüütiliselt põhjendatud;
- 7) kas tuleviku hinnad saavutavad etalontaseme arvestusperioodi jooksul;
- 8) kas tuleviku hindade taskukohasus on tõendatud.

26.5. Toetussumma kontroll:

- 1) kas taotleja rakendab tulu *pro rata* jaotamist abikõlblike ja abikõlbmatute kulutuste katmiseks;
- 2) kas projekti finantseerimisvajaku ja toetuse suurused on arvatud määruse kohaselt;
- 3) kas toetust on taotletud summas, mida näitab esitatud FMA.

26.6. Rahastuse eelarve kontroll

- 1) kas rahastamise eelarve on esitatud aastate ja rahastajate lõikes;
- 2) kas taotleja on esitanud kinnituse kogu omafinantseeringu katteks;

- 3) kas kaasrahastajate kinnitused on esitatud;
- 4) kas taotleja kinnitab abikõlbmatute kulutuste, sh käibemaksu tasumist;
- 5) kas taotleja bilansiliste vabade vahendite kasutamist on kinnitatud, kui need on olemas;
- 6) kas taotleja/kaasrahastaja laenuvõimelisust on analüüsitud, kui omafinantseeringut kaetakse planeeritava laenuga.

26.7. Investeeringu jätkusuutlikkuse kontroll

- 1) kas taotleja järgib määruse kohast jätkusuutlikkuse arvutamise meetodikat, st kas investeeringu arvestusperioodil on sissetulevate ja väljaminevate kumulatiivsete rahavoogude vahe igal aastal vähemalt 0 või positiivne nii juurdekasvulise kui täis-stsenaariumi korral;
- 2) kas taotleja on tõendanud oma majanduslase tegevuse jätkusuutlikkust mõlemas stsenaariumis;
- 3) kas jätkusuutlikkus on tagatud ilma täiendava finantsvõimendusega.

26.8. Tulususe kontroll

- 1) kas investeeringutulusust on hinnatud määruse kohaselt;
- 2) kas rahavoogude puhasnüüdiseväärtus FNPV/C on negatiivne;
- 3) kas investeeringutulususmäär FRR/C on väiksem kui finantsdiskontomäär;
- 4) kas kapitalitulusust on hinnatud määruse kohaselt;
- 5) kas kapitalirahavoogude puhasnüüdiseväärtus FNPV/K on vähem negatiivne kui FNPV/C;
- 6) kas kapitalitulususmäär FRR/K läheneb finantsdiskontomääradele FDR.

26.9. Majandusanalüüsi kontroll:

- 1) kas sotsiaalmajanduslik analüüs on koostatud kooskõlas määrusega;
- 2) kas kvantitatiivanalüüsi teisendustegurid, sotsiaalne tulu ja väliste mõjutuste kaudne kulu on põhjendatud ja selgitatud;
- 3) kas sotsiaalmajanduslik tulusus ENPV ja tulususmäär ERR on arvutatud kooskõlas määrusega;
- 4) kas sotsiaalmajanduslike rahavoogude puhasnüüdiseväärtus ENPV on positiivne;
- 5) kas sotsiaalmajanduslik tulususmäär ERR on vähemalt võrdne või suurem kui sotsiaalne diskontomäär SDR.

26.10. Tundlikkus- ja riskianalüüsi kontroll:

- 1) kas kvalitatiivse riskianalüüsi käigus tuvastatud riskide maandamismeetodid on esitatud;
- 2) kas taotleja on analüüsinud rentaablusnäitajate ja EL toetuse suuruse tundlikkust määrusega kooskõlas;
- 3) kas on tõendatud, et rentaablusnäitajate ja EL toetuse muutus jääb alla 5% etteantud stsenaariumide korral;
- 4) kas rentaablusnäitajate ja EL toetuse kõige tõenäosem väärtus on alla 5% väiksem taotletud summast.

Majandus- ja finantsanalüüsi tulemuste põhjal toimub taotluse nõuetele vastavuse hindamine.

Majandus- ja finantsanalüüsi tulemuste hindamise eesmärk on valmistada ette investeeringuprojekti rahastamise otsuse eelnõu, mille sisuks on taotluse nõuetele vastavuse kriteeriumide täidetuse hinnang. Majandus- ja finantsanalüüsi hindamise käigus analüüsitakse taotlusele lisatud MFA tulemust, selle kooskõla määrusekohase meetodikaga ja selles esitatud andmete vastavust punktis 26 kirjeldatud kriteeriumidele. Vajaduse korral kohtub rakendusüksus taotlejaga või esitab taotlejale kirjalikke küsimusi, et selgitada ja täpsustada taotluse sisu ja esitatud andmeid.

Vastavushindamise kokkuvõttena fikseeritakse, kas on leidnud tõendamist järgmised nõuded:

- a) kas MFA-s esitatud andmed vastavad punktis 26 esitatud kriteeriumidele;
- b) kas projekt on ühiskonnale vajalik;
- c) kas projekt vajab rahalist tuge;
- d) kas finantskorrektsiooniks puudub vajadus.

27. Majandus- ja finantsanalüüsi hindamise protokoll

Taotluse MFA tulemuste vastavushindamise käigus koostatakse kontroll-leht, kus fikseeritakse vastused punktis 26 esitatud küsimustele.

Hindamise kontroll-lehel märgitakse vastused JAH ja EI (vajadusel: MITTEKOHALDUV) punktis 26 esitatud küsimustele koos võimalike erisuste esiletoomisega ja hindamisel tekkinud küsimuste ja kommentaaridega, viidetega taotleja antud vastustele.

28. Rahastamisotsuse ümbervaatamine

Rahastamisotsuse ümbervaatamise nõuded kehtestab rakendusüksus MFA osas taotlusepõhiselt. Uue taotluse võib esitada väljakuulutatud vóorus ja seda menetletakse ühetaoliselt teiste taotlustega.

29. Lõpparuandega kaasnev kordus-MFA

Koos projekti lõpparuandega on taotlejal kohustus esitada kordus-MFA projekti realiseerimise osas ja värskendatud prognoosiandmetega investeringu arvestusperioodi kohta.

Kordus-MFA sisaldab kõiki käesolevas juhendis nimetatud MFA osasid, välja arvatud tundlikkuseanalüüs.

30. Lõpparuandega kaasneva kordus-MFA hindamine

Kordus-MFA hindamine toimub ühetaoliselt MFA hindamisega, mille tulemus oli esitatud koos projekti taotlusega.